

Automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottopäätös: *Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen myöntäminen*

Ratkaisu

Mela ottaa käyttöön automaattisen ratkaisumenettelyn osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämistä koskevissa päätöksissä.

Perustelut

Johdanto

Osittainen varhennettu vanhuuseläke antaa mahdollisuuden nostaa osan kertyneestä työeläkkeestä ennen täydelle vanhuuseläkkeelle siirtymistä. Osittainen varhennettu vanhuuseläke voidaan myöntää, kun alaikäraja täyttyy eikä henkilö saa muuta työeläke-etuutta. Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä on haettava hakemuksella ja sitä maksetaan niin kauan, kunnes myönnetään työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläke.

Mela ratkaisee automaattisessa ratkaisumenettelyssä sellaiset osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämistä koskevat asiat, joissa hakemuksen perusteella tehtävä ratkaisu voidaan yksiselitteisesti johtaa lainsäädännöstä ja käsiteltävään asiaan liittyvistä kiistattomista tosiseikoista.

Oikeudesta osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, eläkkeen alkamisen edellytyksistä, eläkkeen määrän laskemisesta, eläkkeessä huomioitavista työansioista ja ansaitusta eläkkeestä säädetään maatalousyrittäjän eläkelaisissa (MYEL, 1280/2006) ja muussa työeläkelainsäädännössä. Edellä mainittujen seikkojen todentamiseen ei sisälly tapauskohtaista harkintaa.

Mela on lisäksi arvioinut eräiden tilanteiden edellyttävän luonnollisen henkilön osallistumista osittaisen varhennetun vanhuuseläkeasian ratkaisumenettelyyn. Nämä ovat tilanteita, jotka edellyttävät asian tarkempaa selvittämistä ennen asian ratkaisemista esimerkiksi rekisteritietojen puutteellisuuden vuoksi taikka eläkettä vähentäviin etuuksiin tai tiettyihin kansainvälisiin tilanteisiin liittyen.

Mela katsoo seuraavaksi kuvattavilla perusteilla, että käyttöönottopäätöksen kohteena oleva ratkaisumenettely täyttää automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa koskevat edellytykset kaikilta osin.

Menettelyyn sovellettava aineellinen lainsäädäntö

Oikeus osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen

MYEL 35 §:n mukaan maatalousyrittäjällä on oikeus jäädä osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle aikaisintaan hänen syntymävuotensa mukaan määräytyvän alaikärajan täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Maatalousyrittäjän osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen alaikäraja määräytyy seuraavasti:

1) vuonna 1963 ja sitä ennen syntyneellä alaikäraja on 61 vuotta;

- 2) vuonna 1964 syntyneellä alaikäraja on 62 vuotta;
3) vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneellä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen alaikäraja sopeutetaan eliniän muutokseen 78 §:n ja työntekijän eläkelain 83 §:n mukaisesti.

Maatalousyrittäjällä ei ole oikeutta osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, jos hän eläkkeen alkaessa saa muuta omaan työskentelyynsä perustuvaa työeläkeläisten mukaista etuutta taikka maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) mukaista luopumistukea.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen määrä

MYEL 36 §:n 1 momentin mukaan osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen perusteena on eläkkeen alkamista edeltäneen kalenterivuoden loppuun mennessä työeläkeläisten mukaan ansaittu eläke. Maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen eläkeosuuden määrä on maatalousyrittäjän hakemuksen mukaan 25 tai 50 prosenttia osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen perusteena olevasta lain mukaisesta eläkkeestä.

2 momentin mukaan osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen eläkeosuudesta vähennetään pysyvästi 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta tämän eläkeosuuden alkamisaikaa varhennetaan ennen maatalousyrittäjän alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alkua (varhennusvähennys).

3 momentin mukaan osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen eläkeosuutta korotetaan pysyvästi 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta tämän eläkeosuuden alkamisaikaa lykätään maatalousyrittäjän alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alkua myöhemmäksi (lykkäyskorotus).

4 momentin mukaan jos osittainen varhennettu vanhuuseläke on myönnetty 25 prosentin suuruisena eläkkeenä ja maatalousyrittäjä hakee toisen 25 prosentin myöntämistä, jälkimmäinen osuus lasketaan samasta 1 momentissa tarkoitetusta osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen perusteena olevasta eläkkeestä kuin ensin myönnetty osuus. Jos jälkimmäiseen osuuteen lasketaan varhennusvähennys tai lykkäyskorotus, se lasketaan jälkimmäisen osuuden alkamisajankohdan mukaan.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen alkaminen

MYEL 37 §:n mukaan osittainen varhennettu vanhuuseläke alkaa eläkkeen hakemista seuraavan kalenterikuukauden alusta tai hakijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta. Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä ei myönnetä takautuvasti. Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä samoin kuin jälkimmäisen 25 prosentin osuuden myöntämistä on haettava alkavaksi samasta ajankohdasta kaikkien työeläkeläisten mukaan.

Hallintolain asettamat edellytykset automaattiselle päätöksenteolle

Tämän käyttöönottopäätöksen kohteena oleva automaattinen ratkaisumenettely täyttää hallintolain 8 b luvussa asian automaattiselle ratkaisemiselle asetetut vaatimukset. Käyttöönottopäätöksen kohteena oleva automaattinen ratkaisumenettely

perustuu suoraan lainsäädäntöön, eikä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämiseen liity tapauskohtaista harkintaa.

Automaattinen ratkaisumenettely perustuu Melan ennalta laatimiin käsittelysääntöihin. Käsittelysäännöt on laadittu niin, että automaattinen ratkaisumenettely johtaa kussakin automaattisesti ratkaistussa asiassa MYEL:n ja muun sovellettavan lain mukaiseen lopputulokseen. Käsittelysäännöissä on määritelty tilanteet, jolloin asian käsittely ja ratkaisu siirtyy luonnolliselle henkilölle. Asia siirtyy käsittelysäännöissä määritellyn mukaisesti luonnollisen henkilön käsiteltäväksi, kun asian asianmukainen selvittäminen sitä vaatii.

Asianosaisella on oikeus hakea maksutta oikaisua valittamalla automaattisessa ratkaisumenettelyssä tehdystä päätöksestä, jolloin luonnollinen henkilö Melassa tutkii oikaisuvaatimuksen. Menettely täyttää siten hallintolain 53 f §:n edellytykset siitä, että ratkaisuun on voitava hakea maksutta oikaisua.

Melan automaattisessa ratkaisumenettelyssä tehtävään hallintopäätökseen merkitään hallintolain 53 g §:n mukaisesti tieto siitä, että asia on ratkaistu automaattisessa ratkaisumenettelyssä. Lisäksi päätökseen merkitään Melan verkkosivun osoite, josta tämä käyttöönottopäätös on saatavilla.

Tiedonhallintalaissa säädetyt edellytykset automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönotolle ja käytölle

Tehtäväjaon ja käsittelysääntöjen dokumentointi

Tiedonhallintalain 28 a §:n 1 momentin mukaan tiedonhallintalain 6 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjako on dokumentoitava. Mela on dokumentoinut tehtäväjaon erilliseen asiakirjaan.

Mela on laatinut tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentin mukaisen käsittelysääntödokumentaation, josta ilmenee tämän käyttöönottopäätöksen kohteena olevan automaattisen ratkaisumenettelyn toiminta. Tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentin mukaisen käsittelysääntödokumentaation sisällön lainmukaisuus on tiedonhallintalain 28 a §:n 3 momentin mukaisesti tarkastettu ja dokumentaatio on hyväksytty. Mela säilyttää hyväksyttyä käsittelysääntödokumentaatiota vähintään viisi vuotta automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä poistamista seuraavan kalenterivuoden alusta lukien.

Mela on tiedonhallintalain 28 a §:n 4 momentin mukaisesti varmistanut, että laaditun käsittelysääntödokumentaation sekä asian ratkaisemiseen käytettävien tietojärjestelmien toteutusten perusteella voidaan vähintään viiden vuoden ajan asian ratkaisemisesta osoittaa, millä käsittelysäännöillä yksittäinen asia on ratkaistu automaattisesti ja missä vaiheissa luonnollinen henkilö on osallistunut asian käsittelyyn.

Laadun varmistaminen, laadunvalvonta ja virhetilanteiden käsittely sekä tietojen käyttö

Mela on tiedonhallintalain 28 b §:n mukaisesti varmistanut, että ratkaisumenettely vastaa Melassa laadittuja käsittelysääntöjä testaamalla menettelyn kattavasti. Lisäksi Mela on varmistanut, että automaattisesti laadittavat päätökset perustuvat hyvään kielenkäyttöön. Tehdyt laadunvarmistustoimenpiteet on dokumentoitu laadunvarmistusta ja laadunvalvonnan toimenpiteitä koskevaan erilliseen dokumenttiin.

Kyseisen automaattisen ratkaisumenettelyn laadunvarmistuksesta vastaava henkilö on nimetty.

Mela on tiedonhallintalain 28 c §:n mukaisesti dokumentoinut laadunvarmistuksen ja laadunvalvonnan toimenpiteitä koskevaan erilliseen dokumenttiin ratkaisumenettelyä koskevan riskienkartoituksen, laadunvalvonnan suunnitelman sekä tehdyt laadunvalvontatoimenpiteet. Kyseisessä dokumentissa on myös kuvattu, miten mahdolliset virheet korjataan ja dokumentoidaan.

Laadunvalvonnan suunnitelma on laadittu tehdyn riskikartoituksen pohjalta. Laadunvalvontaa toteutetaan pääsääntöisesti seuraamalla tietojärjestelmien toimivuutta. Ratkaisujen sisällöllistä virheettömyyttä seurataan pääsääntöisesti tekemällä satunnaisotannalla otostarkastuksia. Kyseessä olevan automaattisen ratkaisumenettelyn laadunvalvonnasta ja virhetilanteiden käsittelystä vastuussa oleva henkilö on nimetty.

Mela on arvioinut automaattisessa ratkaisemisessa hyödynnettävien tietojen ajantasaisuutta ja virheettömyyttä laatimissaan käsittelysäännöissä sekä tekemällään riskiarvioinnilla tiedonhallintalain 28 f §:n mukaisesti. Mela on toteuttanut tarpeelliseksi arvioidut tekniset toimenpiteet, jotka edistävät asiankäsittelyssä hyödynnettävien tietojen laatua.

Tiedottaminen

Mela tiedottaa tiedonhallintalain 28 e §:ssä tarkoitetulla tavalla asioiden automaattisesta ratkaisemisesta, automaattisen ratkaisumenettelyn käytön perusteista ja muista asiakkaan oikeuksien kannalta keskeisistä tiedoista verkkosivuillaan osoitteessa mela.fi/ratkaisumenettely. Samalla sivulla julkaistaan myös voimassa oleva käyttöönottopäätös. Käyttöönottopäätöksen sekä tietoa automaattisesta ratkaisumenettelystä voi saada myös soittamalla Melan asiakaspalveluun. Edellä mainitussa osoitteessa on Melan asiakaspalvelun yhteystiedot.

Tietosuojalainsäädännön asettamat edellytykset automaattiselle päätöksenteolle

Asian automaattiseen ratkaisemiseen sovelletaan hallintolain ja tiedonhallintalain lisäksi EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU 2016/679, tietosuoja-asetus), kun päätöksenteossa käsitellään henkilötietoja. Tietosuoja-asetuksessa säädetään ensinnäkin niistä edellytyksistä, joilla automaattinen päätöksenteko on sallittua (22 artikla). Eräs edellytyksistä on, että päätös on hyväksytty rekisterinpitäjään sovellettavassa lainsäädännössä, jossa vahvistetaan myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Tässä käyttöönottopäätöksessä tarkoitetussa ratkaisumenettelyssä tehtävät päätökset perustuvat edellä esiteltyyn kansalliseen lainsäädäntöön (hallintolaki ja tiedonhallintalaki) ja täyttävät siten tietosuoja-asetuksen 22 artiklan mukaiset edellytykset. Rekisteröity voi myös tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla hakea oikaisua hänelle annettuun päätökseen.

Mela on ottanut automaattisessa ratkaisumenettelyssä huomioon tietosuoja-asetuksessa asetetut rekisteröidyn informointia koskevat säännökset. Melan automaattisessa ratkaisumenettelyssä tehtävään päätökseen merkitään tieto siitä, että asia on ratkaistu automaattisessa ratkaisumenettelyssä. Asianosainen saa tarvittavat tiedot automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä Melan verkkosivuilta. Verkkosivuilla on

asioiden automaattista ratkaisemista koskeva sivu, jossa kerrotaan automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä Melassa. Tämän lisäksi Melan verkkosivuilta löytyvissä tietosuojaselosteessa ja asiakirjajulkisuuskuvauksessa on informoitu automaattisten ratkaisumenettelyjen käytöstä.

Mela on lisäksi laatinut ja hyväksynyt tietosuoja-asetuksen mukaisen vaikutustenarvioinnin, jossa on arvioitu myös automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa ja käyttöä.

Luettelo käyttöönottopäätöksen perusteena olevista asiakirjoista

Käyttöönottopäätös perustuu seuraaviin asiakirjoihin:

- tiedonhallintalain 28 a §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtäväjakoa koskeva asiakirja
- tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettu käsittelysääntödokumentaatio
- tiedonhallintalain 28 b §:n 3 momentissa tarkoitettu laadunvarmistamista ja tiedonhallintalain 28 c §:n 2 momentissa tarkoitettu laadunvalvontaa koskeva dokumentaatio.

Säilytysaika

Jos automaattinen ratkaisumenettely poistetaan käytöstä, Mela säilyttää tämän käyttöönottopäätöksen sen jälkeenkin vähintään viiden vuoden ajan. Määräaika alkaa poistamista seuraavan kalenterivuoden alusta. Säilytysaika perustuu tiedonhallintalain 28 d §:n 3 momenttiin.

Muutoksenhaku

Tähän käyttöönottopäätökseen ei saa hakea muutosta (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 808/2019, 6 §:n 2 momentti).

Yhteystiedot

Käyttöönottopäätökseen liittyvistä asioista saa lisätietoja osoitteesta mela.fi/ratkaisumenettely tai olemalla yhteydessä Melan asiakaspalveluun. Asiakaspalvelun yhteystiedot löytyvät osoitteesta mela.fi/tietoa-melasta/yhteystiedot/.

Käyttöönottopäivämäärä ja päätöksen tekemisen ajankohta

Päätöksen tekemisen ajankohta on 1.9.2026.

Menettelyn käyttöönottopäivä on 21.9.2026.

Tieto päätöksentekijästä

Päätöksen automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönotosta teki johtaja Päivi Wallin, Etuuspalvelut sekä työkyky- ja lomituspalvelut.